

Erfrecht, eigen baas met testament

Wet of testament

De meeste zekerheid over verdeling van uw erfenis bereikt u in een testament. U legt vast wat u wilt en hoe u dat wilt. Vanaf 16 jaar mag u een testament maken. Dat moet bij notariële akte, zodat het juridisch allemaal klopt en uw testament (laatste wil) ook wordt uitgevoerd. Met een testament bepaalt u zelf alles en moeten uw erfgenamen zich daaraan houden.

Vier groepen erfgenamen

Zonder testament bepaalt de wet wie uw erfgenamen zijn. Uw erfgenamen worden in vier groepen verdeeld, die ook in volgorde van rangorde aan de beurt komen. In dit wettelijk erfrecht komen alleen bloedverwanten in aanmerking voor uw erfenis, met een uitzondering ten gunste van uw partner (echtgenoot of geregistreerd partner). De wet bepaalt in welke volgorde erfgenamen worden opgeroepen:

1. echtgenoot / geregistreerd partner en kinderen (en bij vooroverlijden van een kind diens kinderen).
2. ouders, broers en zussen.
3. grootouders
4. overgrootouders.

Per groep is ook plaatsvervulling mogelijk. De betreffende erfgenaam komt dan in de plaats van de oorspronkelijke erfgenaam die al overleden is. Bijvoorbeeld het kleinkind dat van zijn opa erft omdat de vader van het kleinkind al eerder overleden is dan de opa. Is er geen enkele erfgenaam, dan vervalt uw nalatenschap aan de staat.

Uitsluitingsclausule

Wie gaat er van u erven? U kunt voorkomen dat bij eventuele echtscheiding van uw kinderen hun partners recht hebben op de helft van uw erfenis. Daarvoor is een uitsluitings-clausule in uw testament nodig. Deze clausule houdt in dat hun erfdeel niet in hun "huwelijksgoederengemeenschap" gaat vallen. Daarmee heeft aangetrouwde familie bij echtscheiding geen recht op de helft van uw erfenis.

Wettelijke regeling

De wet beschermt uw echtgenoot tegen aanspraken van uw kinderen. Zij krijgen slechts een vordering op uw echtgenoot, die pas opeisbaar is als uw echtgenoot ook is overleden. Zij kunnen hun vordering alleen eerder opeisen als uw echtgenoot failliet zou gaan of in de schuldsanering terecht zou komen

Al uw bezittingen en schulden gaan naar uw echtgenoot. Kinderen behoeven niet voor schulden op te draaien. Daar tegenover staat dat uw echtgenoot vrij kan beschikken over het hele vermogen en ongestoord verder kan leven. Uw echtgenoot is over de vordering van de kinderen geen rente verschuldigd, tenzij hij of zij dat aan de kinderen aanbiedt. In het laatste geval wordt de verschuldigde rente elk jaar toegevoegd aan de vordering.

Is er bij het overlijden van uw partner uiteindelijk minder geld over dan de vordering bedraagt, dan verkrijgen de kinderen minder dan wat zij verwacht hadden.

Het is úw laatste wil

Wilt u zelf bepalen wie uw erfgenamen zijn, dan is een testament daarvoor de enige weg. Wij weten precies wat juridisch wel en niet kan. Ook al kunt u veel regelen in uw testament, er zijn altijd weer wettelijke voorschriften aan verbonden. Wij kennen de vele mogelijkheden en voordelen die een testament daarnaast biedt.

U kunt uw testament altijd wijzigen. Het wijzigen van uw testament kan alleen door het maken van een nieuw testament. Wijzigen is op ieder moment mogelijk, en moet ook bij notariële akte. Alle andere manieren zijn ongeldig.

Tweetraps testament

Met een tweetrapstestament betaalt uw partner na uw overlijden geen erfbelasting over de vordering van de kinderen. Uw partner profiteert altijd van een vrijstelling (2015) van € 633.014. Meestal zijn de kinderen bij een wettelijke verdeling zonder rentevergoeding bij het overlijden van de eerste ouder geen erfbelasting verschuldigd. Dat moet pas als uw partner is overleden. Een tweetrapsmaking heeft zin als anders wel erfbelasting betaald moet worden, maar daar onvoldoende geld voor is. Een tweetrapsmaking leidt uiteindelijk meestal tot hogere heffing over beide nalatenschappen van de ouders.

Afwijken van de wet

Voogdij

Voor minderjarige kinderen kunt u een voogdijregeling in uw testament opnemen. Alleen een testamentaire voogdijregeling is geldig. De rechter vraagt de aangewezen voogd of deze de voogdij aanvaardt. Bij ongeschiktheid van de voogd kan de rechter iemand anders benoemen.

Testament voor samenwoners

Woont u ongehuwd samen en heeft u verder niets geregeld? Dan erft u niets van uw partner. Wilt u dat wel, dan moeten u en uw partner allebei een testament laten maken. Heeft u dan ook een notarieel samenlevingscontract, dan profiteert u van een grotere belastingvrijstelling en een lager belastingtarief voor erfbelasting. Als er geen kinderen zijn en het grootste deel van uw beider vermogen gemeenschappelijk is, zou alleen een samenlevingscontract voldoende kunnen zijn. Het gemeenschappelijk vermogen gaat dan op grond van het verblijvingsbeding naar de langstlevende. Met een testament kunt u afwijken van de wet. Heeft u geen kinderen, dan kunt u uw partner als enig erfgenaam benoemen en voorkomen dat familie daar rechten aan kan ontlenen. Heeft u wel kinderen, dan voorkomt u met een niet-opeisbaarheidsclausule dat zij hun erfdeel direct na uw overlijden opeisen. Uw kinderen kunnen hun erfdeel pas opeisen bij het overlijden van uw partner. Deze clausule werkt echter alleen als u ook een notarieel samenlevingscontract heeft.

Wet opzij zetten

Een testament is alleen nodig om af te kunnen wijken van de wettelijke bepalingen. De wet biedt u veel ruimte: iemand anders of een goed doel (ook) als erfgenaam benoemen, het rente-percentages van de vordering verhogen, of de vordering opeisbaar maken in het geval uw echtgenoot hertrouwt. Binnen drie maanden na uw overlijden kan uw echtgenoot via een notariële akte afzien van de wettelijke verdeling.

Hertrouwen en stiefkinderen

Hertrouwt u na het overlijden van uw partner en overlijdt u vervolgens zelf als eerste, dan gaan alle bezittingen van u en uw overleden echtgenoot naar uw tweede echtgenoot. De kinderen uit uw eerste huwelijk erven dan niets, behalve als zij de mogelijkheid hebben om een wilsrecht in te roepen. U en uw partner mogen alle goederen blijven gebruiken zolang u leeft. Bij uw overlijden kunnen de kinderen de goederen direct opeisen. Het komt steeds vaker voor dat ouders met gezamenlijke kinderen én kinderen uit eerdere relatie(s) een gezin vormen. In de praktijk behandelen veel ouders deze stiefkinderen gelijk voor het erfrecht, dat gebeurt bij testament.

Bewind

In uw testament kunt u bewind instellen voor erfgenamen die (nog) niet de volledige verantwoordelijkheid kunnen dragen voor hun deel van de erfenis. De bewindvoerder gaat gedurende de door u bepaalde periode het financiële beheer over de erfenis voeren. De erfgenaam kan vijf jaar na uw overlijden bij de rechter om opheffing van het bewind vragen.

Codicil

Inboedelgoederen, sieraden en kleren mag u in een codicil verdelen, schilderijen en kunstvoorwerpen alleen met een testamentair legaat. Een codicil is zelfgeschreven, gedateerd en ondertekend, goederen zijn omschreven.

Legaat

Een erfgenaam ontvangt (een deel van) uw erfenis. U kunt in uw testament ook goederen of geldbedragen aan één van de erfgenamen of aan iemand anders toekennen (legateren). U hoeft een legateeerd goed niet te bewaren, als dat er uiteindelijk niet meer is, heeft het geen waarde.

Executeur

Wilt u geen onenigheid tussen uw erfgenamen over uw nalatenschap? Benoem dan een executeur in uw testament. Die handelt de verdeling van uw erfenis af. Hij beheert de nalatenschap en voldoet namens de erfgenamen eventuele schulden. De executeur maakt een beschrijving van alle bezittingen en schulden die u nalaat en zorgt voor het afgeven en uitkeren van legaten. Hij legt verantwoording af aan uw erfgenamen. De executeur is bevoegd de aangifte te doen voor de erfbelasting. Zijn loon wordt in de wet geregeld: één procent van het totale vermogen op de dag van overlijden. U kunt ook een andere beloning in uw testament regelen. In toenemende mate worden notarissen vanwege hun onpartijdige en onafhankelijke positie tot executeur benoemd.

Speciaal opletten

Onterving kinderen

U kunt in uw testament een kind onterven. Die wordt dan geen erfgenaam. U hoeft het betreffende kind niet op de hoogte te stellen van het feit dat deze is ontferd. Als het betreffende kind berust in de onterving, ontvangt hij niets.

Doet hij dat niet, dan heeft hij vijf jaar de tijd om met een enkele, bij voorkeur schriftelijke, verklaring zijn legitieme portie (de helft van de waarde van zijn erfdeel als hij niet ontferd zou zijn) op te eisen. Dat deel valt overigens ook in de vorderingen op de langstlevende, ook het ontferde kind krijgt zijn deel pas na overlijden van de langstlevende partner.

Onterving echtgenoot

U kunt ook uw partner onterven. Die heeft geen recht op een legitieme portie, maar wel op een passende verzorging. Uw partner kan in dat geval bijvoorbeeld het vruchtgebruik van het huis en de inboedel opeisen.

In bepaalde gevallen kan uw partner ook vruchtgebruik van andere zaken opeisen, bijvoorbeeld van uw effectenportefeuille. Dat kan als de financiële omstandigheden van uw partner dat vereisen. Uw partner mag het zelfs allemaal opmaken, maar heeft daarvoor wel vooraf toestemming van de kantonrechter nodig.

Verklaring van erfrecht

Een verklaring van erfrecht is niet verplicht, maar in veruit de meeste gevallen wel nodig. Zonder verklaring van erfrecht kunt u niet beschikken over de bankrekeningen van de overledene.

In de verklaring van erfrecht staat wie wanneer is overleden, of er een testament is, de burgerlijke staat van de overledene, wie de erfgenamen zijn, wie de nalatenschap beheert en wie voor de afwikkeling zorgt, of er sprake is van vruchtgebruik en of er sprake is van de wettelijke verdeling. Zonder testament is altijd sprake van de wettelijke verdeling, maar iemand kan ook in een testament de wettelijke verdeling voorschrijven.

De verklaring van erfrecht wordt opgesteld door de notaris. De notaris zoekt alle benodigde gegevens uit en controleert die. Als er veel erfgenamen zijn of als erfgenamen moeilijk te vinden zijn kan het even duren voor de verklaring van erfrecht kan worden afgegeven.

Om een verklaring van erfrecht te kunnen afgeven heeft de notaris een aantal zaken nodig:

1. een overlijdensverklaring;
2. (indien aanwezig) het trouwboekje van de overledene;
3. (indien aanwezig) een kopie van het laatste testament;
4. gegevens van de erfgenamen (met kopieën van legitimatiebewijzen);
5. het legitimatiebewijs van de aanvrager.

Vooraf informeren wij ook bij het Centraal Testamenten Register of al dan niet een testament aanwezig is. Bij het bevolkingsregister controleren wij de laatste woonplaats van de overledene. En, indien nodig, controleren wij meer bevolkingsregisters om de samenstelling van de familie vast te stellen.

Belangrijke termijnen bij een erfenis

Als partner kunt u tot maximaal drie maanden na overlijden de wettelijke verdeling ongedaan maken. Bent u door uw partner onterfd, dan kunt u tot maximaal zes maanden na overlijden het vruchtgebruik van de woning en de inboedel claimen. Bent u als onterfde partner niet in staat in uw eigen levensonderhoud te voorzien, dan kunt u tot maximaal een jaar na overlijden aanvullend ook aanspraak maken op het vruchtgebruik van andere goederen in de nalatenschap. Onterde kinderen kunnen tot maximaal vijf jaar na het overlijden aanspraak maken op hun legitieme portie (wettelijk erfdeel).

Wel of niet aanvaarden?

Erfenis wel of niet aanvaarden?

Als erfgenaam bent u niet alleen verantwoordelijk voor de bezittingen in de nalatenschap, maar ook aansprakelijk voor de schulden. In het ergste geval blijft er een negatief saldo over en moet u uit eigen zak schulden van de overledene gaan betalen. Dat kunt u voorkomen.

De meeste mensen weten al direct dat zij de erfenis willen aanvaarden. Is dat bij u het geval, dan hoeft u niets te doen. Dat wordt beschouwd als zuivere aanvaarding.

Wilt u eerst zeker weten wat er aan bezittingen en schulden is, dan heeft u de mogelijkheid om de erfenis beneficiair te aanvaarden. U loopt dan geen risico over de schulden. Als u hiervoor kiest moet u een verklaring afleggen bij de rechtbank, of dat bij volmacht door de notaris laten doen. Deze verklaring brengt wel kosten met zich mee.

Tot slot kunt u de erfenis ook verwerpen, waarvan de verklaring ook kosten met zich mee brengt. Bij verwerping draagt u geen enkele verantwoordelijkheid voor de nalatenschap en wordt u ook niet betrokken bij de afwikkeling daarvan.

Let op: zodra u zich als erfgenaam gedraagt, wordt u geacht de erfenis te hebben aanvaard. Wie geld of goederen van de overledene heeft meegenomen, heeft zich als erfgenaam gedragen.

Om niet ongewild aansprakelijk te worden kunt u het best zo snel mogelijk na het overlijden contact met ons op te nemen.

Centraal Testamenten Register

Testamenten worden geregistreerd in het Centraal Testamenten Register in Den Haag. Wij kunnen daar informatie krijgen of u wel of geen testament heeft gemaakt en bij welke notaris het laatst gemaakte testament in bewaring is.